

sentit de 'falconer' («aztorer», glossa catalana) ve el derivat regular *bayyāz*, que almenys demostra que el mot funcionava en àrab des d'antic com a pertanyent a una arrel aràbiga; al costat d'això, altrament, hi ha formes un poc més anòmales en *PAlc.* i en el granadí Abenalkhatib (mj. S. XIV) i el marroquí Almakkarí: *baǰzārī*, *bazdār*, i alguna altra forma semblant (Dozy, *Suppl.* I, 81, 133).¹² Com que a part d'això a penes n'hi ha documentació fidedigna i res de més antic,¹³ el caràcter genuí i antic d'aquest mot en àrab resta molt dubtós. Potser, doncs, no es podria descartar del tot que aquest mot magrebí vingui del romànic, però encara menys raó tindriem per creure que sigui un intrús en el món lingüístic musulmà; car si bé no té arrel en àrab,¹⁴ hi ha molt bones raons per creure que allí és d'origen oriental, probablement irani. *Bāz* 'falcó' és persa modern, però segurament anterior a la conquesta islàmica¹⁵ i pertanyent a l'element indoeuropeu de la llengua,¹⁶ entre altres raons perquè s'estén fins a llengües irànies tan poc contaminades per la influència aràbiga com l'afganès¹⁷ i el bakhtiari.¹⁸

En definitiva, doncs, sembla que l'àrab magrebí i hispànic *bāz* 'astor' és un mot importat de Pèrsia pels falconers musulmans, ja abans (i potser molt abans) del S. XIII. I havent-se'n usat com a plural una forma *buzā* (plural pertanyent a un tipus conegut, per més que en aquest mot el tinguem poc documentat) no és idea desencaminada suposar que d'aquest *buzā* es pogué pendre el fr. *buse*, amb els seus derivats francesos i occitans *buson*, *buzac*, *buzoc*, *buzard*. Certament els sufixos *-oc* i *-ac*, en aquests derivats tan antics i d'àrea més ampla que cap, no són terminacions que s'expliquin per l'àrab, però igual estranys són al llatí, llengua que ens presenta l'única alternativa a aquesta etimologia; essent sufixos d'entroncament cèltic, si bé heretats i desenvolupats pel romànic; çfóra gaire fundat de dir que la seva aplicació a un radical oriental és més inesperada que a un radical europeu?

Fóra només a condició d'usar «europeu», terme vague i poc significatiu: no pas llatí. Ni a aquest feble argument ni al de l'antigor i castissisme més gran a França que a les penínsules mediterrànies se'ls pot reconèixer més que una força molt limitada; car ja hem vist que aquests noms de falconeria es traslladen a grans distàncies i van a parar al gran centre feudal del Nord de França: recordem els molts que vingueren de Noruega, i de l'Atlas, al francès i a totes les llengües d'Europa, com *neblí*, *ataborma*, *gerfaut*, *falcó*. En conjunt l'etimologia llatina i la irano-aràbiga, del nostre mot romànic, es presenten amb probabilitats i febleses més o menys equilibrades, i no fóra una actitud crítica decidir-se francament per l'una ni per l'altra. Esperem que un dia s'hi aportin més elements de judici i més decisius.

En tot cas, per al català, resta molt probable que el mot vagi ser importat de França: l'àrea netament pirinenca i la data d'aparició tan tardana concorren a indicar-ho. També la *i* de la forma gironina-empordanesa: pogué haver-hi reducció de *bīi-* a *bi-* en les for-

mes franceses antigues i dialectals que comencen per *buis-* (existents en totes les variants, encara que molt menys esteses);¹⁹ o bé hi hagué dissimilació *ii-ó* > *i-ó* en formes occitanes com *būzok*, *būzaroko* (cf. el que he dit de La Teste, que potser és l'alternativa més probable; un i altre fenomen, però, només pogué produir-se en llenguatges que pronunciessin la *u* com a *ü*, o sigui que de tota manera és segur que la variant *bisaroca*, *-oc*, s'importà ja bo i feta des de França.

Original del català sembla ser el sufix complex amb *-ar-*, *busaroca*, *bisaroca*, *-oc*. Potser resultà d'un model cèltic compost amb *-AR-ÖKK-*; o bé d'una combinació, de data relativament moderna, entre les terminacions del fr. i oc. *buzar(d)*, i anàlegs, amb l'oc. ant. i mod. *buzoc*, cf. el roergat *busarat*, *guzorat*, «épervier» (FEW I, 655a56-8), combinació semblant. De tota manera aquesta variant complexa es troba ja (si bé amb extensió més local) en parlars d'Oc: baix-lem. *busoroco*, lleon. *busaroca* m. «niais» (FEW I, 655b36), Lavelanet (Arieja) *busardoc* 'talòs' (BderaM xxv, 30), *La Bazaroque* bergerie en el terme de Laderne (Carcassès Sud, en Sabarthès, *Dict. Top. de l'Aude*, s. v.).

¹ I un *bisarauma* sense confirmació enlloc, forma dubtosa. També manca de confirmació un mall. *bureca* 'estel d'engegar', que per la forma i el sentit en rigor podria tenir el mateix origen (cf. *miloca* 'estel'), però és problemàtic. — 2 Arribaria fins a les Goles del Llobregat si fos ben exacta la notícia que em donava el 1935, a l'Estany de la Ricarda, un caçador i erudit ornitòleg: «*buseroca* és el nom que donen aquí a l'àguila marina». No hi puc confiar del tot, si bé en termes aproximats no deu ser falsa. — 3 La forma *buzat* suposada per Levy en altres passatges potser no existeix pròpiament, car quasi sempre apareix amb *-s* flexiva, *buzatz*, posició en la qual la confusió fònica de *-c* amb *-t* es produeix si fa no fa pertot en els parlars occitans. De quatre exemples, només un la duu sense *-s* flexiva, combinació en la qual la confusió és menys general i menys antiga, però també es produeix avui en bastants parlars i ja s'hi troba en algun a la fi de l'Edat Mitjana. És en els *Auzels Cassadors*, text no clàssic i no molt antic. Potser existí també una variant amb sufix *-ATTUS*, doncs (rima amb *enamorat*), si bé no asseguro que no pugui ser analògica allí i tot. —

⁴ Veg. en el PSW molta «literatura» dels filòlegs que s'han ocupat d'aquest vers. Cap no veu aquesta simple explicació. El sarcàstic trobador hi hauria rigut molt, de bigotis endins. — ⁵ Fa penoses combinacions per explicar les divergents terminacions; *buzzagro* seria BUTEO AGRÍ 'bisaroca del camp'! Però hi ha falcònids a ciutat? Es tracta, és clar, de contaminacions de mots de sentit vagament afí, fenomen al qual estan molt exposats els estrangerismes tècnics, com aquest mot de falconeria. Deixem a part allà el sic. *buzzacchiu* i nap. ant. *vozzacchio* evidents importacions fr. del temps en què els grans senyors caçadors —Anjous i Hohenstaufens— par-